

УДК 343.85:[364.04:37.013.42]

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.42>

Ірина СУШИК

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій, Луцький національний технічний університет, вул. Львівська, 75, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43018

ORCID: 0000-0002-4620-5453

Scopus Author ID: 58679171800

Researcher ID: ADO-7947-2022

Роман КОШЕЛЮК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, фахівець (консультант) вчитель-реабілітолог КУ «Інклюзивно-ресурсний центр» Дубівської сільської ради, вул. Першотравнева, 11, с. Дубове, Волинська обл., Україна, 43031

ORCID: 0009-0008-7830-5636

Бібліографічний опис статті: Сушик, І., Кошелюк Р. (2026). Етичні та соціальні стандарти роботи центрів пробації для неповнолітніх: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 330–341, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.42>

ЕТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ СТАНДАРТИ РОБОТИ ЦЕНТРІВ ПРОБАЦІЇ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У статті проведено комплексний аналіз етичних та соціальних засад функціонування системи пробації для неповнолітніх із особливим акцентом на взаємодії з місцевими громадами. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю гуманізації правосуддя та переходу від каральної моделі до відновної, де громада стає активним суб'єктом перевиховання дитини. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад етико-соціального супроводу неповнолітніх у системі пробації шляхом вивчення зарубіжного досвіду та можливості його застосування в Україні. Методологія дослідження ґрунтується на порівняльно-правовому методі, що дозволив зіставити досвід України з практиками країн ЄС, США та Канади, де громади мають широкі повноваження у сфері пробації. Системний підхід використано для аналізу співпраці центрів пробації з органами місцевого самоврядування, волонтерськими організаціями та освітніми закладами. Аксіологічний метод допоміг розкрити етичне підґрунтя взаємодії, що базується на принципах інклюзії та колективної відповідальності за майбутнє дитини. Наукова новизна полягає у доведенні того, що соціальний стандарт пробації є неможливим без «громадського компонента». Обґрунтовано концепцію етичного партнерства між державою та громадою, де остання виступає не лише середовищем контролю, а й джерелом підтримки. Виокремлено специфіку залучення волонтерів громади до менторства та програм наставництва, що є інноваційним кроком для вітчизняної правової системи. Доведено, що ефективна ресоціалізація підлітків становить цілісну систему правових та виховних заходів та взаємодії багатьох інституцій: підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, центрів ювенальної пробації, залученості місцевих громад, освітніх закладів та сім'ї. Зарубіжний досвід свідчить, що децентралізація соціальних послуг та активна участь громади знижують рівень рецидивів. Для України критично важливим є створення механізмів фінансування спільних з громадами проектів (соціальні майстерні, спортивні секції) та законодавче закріплення статусу «громади, дружньої до дітей, що перебувають у конфлікті з законом». Етичні стандарти мають зобов'язувати громаду до недискримінаційного ставлення, створюючи простір для повноцінного повернення підлітка до нормального життя.

Ключові слова: пробація, неповнолітні, ювенальна превенція, етичні стандарти, соціальні стандарти, громади, моделі ювенальної пробації, пробаційні програми, Європейські правила пробації, Конфедерація Європейської пробації.

Iryna SUSHYK

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Socio-Humanitarian Technologies, Lutsk National Technical University, 75 Lvivska str., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43018

ORCID: 0000-0002-4620-5453

Scopus Author ID: 58679171800

Researcher ID: ADO-7947-2022

Roman KOSHELYUK

Applicant for the Second (Master's) Level of Higher Education, Specialist (Consultant), Teacher-Rehabilitator at the Municipal Institution «Inclusive Resource Center» of the Dubove Village Council, 11 Pershotravneva str., Dubove village, Volyn region, Ukraine, 43031

ORCID: 0009-0008-7830-5636

To cite this article: Sushyk, I., Koshelyuk R. (2026). Etychni ta sotsialni standarty roboty tsestriv probatsii dlia nepovnolitnikh: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid [Ethical and Social Standards of Juvenile Probation Centers: Domestic and International Experience]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 330–341. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.42>

ETHICAL AND SOCIAL STANDARDS OF JUVENILE PROBATION CENTERS: DOMESTIC AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

The article provides a comprehensive analysis of the ethical and social foundations of the juvenile probation system, with particular emphasis on cooperation with local communities. The relevance of the study is determined by the need to humanize justice and shift from a punitive model to a restorative one, in which the community becomes an active participant in a child's rehabilitation.

The purpose of the research is to substantiate the theoretical foundations of ethical and social support for juveniles within the probation system by examining international experience and assessing the possibilities of its implementation in Ukraine. The research methodology is based on the comparative legal method, which enabled a comparison between Ukraine's experience and the practices of EU countries, the United States, and Canada, where communities have broad powers in the field of probation. A systemic approach was applied to analyze cooperation between probation centers and local self-government bodies, volunteer organizations, and educational institutions. The axiological method made it possible to reveal the ethical basis of such interaction, grounded in the principles of inclusion and collective responsibility for the child's future. The scientific novelty of the study lies in proving that a social standard of probation is impossible without a «community component». The concept of ethical partnership between the state and the community is substantiated, where the latter acts not only as a supervisory environment but also as a source of support. The specific features of engaging community volunteers in mentoring and mentorship programs are identified as an innovative step for the national legal system. It is demonstrated that effective resocialization of adolescents constitutes an integrated system of legal and educational measures and cooperation among multiple institutions: juvenile prevention units of the National Police, juvenile probation centers, local communities, educational institutions, and families. International experience shows that decentralization of social services and active community involvement reduce recidivism rates. For Ukraine, it is critically important to establish mechanisms for financing joint community projects (such as social workshops and sports clubs) and to legally formalize the status of a «child-friendly community for children in conflict with the law». Ethical standards should oblige communities to ensure non-discriminatory treatment, creating conditions for a teenager's full reintegration into society.

Key words: probation, juveniles, juvenile prevention, ethical standards, social standards, communities, models of juvenile probation, probation programs, European Probation Rules, Confederation of European Probation.

Актуальність проблеми. Важливість етичних та соціальних стандартів у діяльності центрів пробації для неповнолітніх зумовлена трансформацією підходів до ювенальної юстиції, де пріоритетом стає не покарання, а ресоціалізація та захист прав дитини. В умовах сучасної правової реформи Україна потребує чіткого визначення етичних меж взаємодії персоналу пробації з підлітками, щоб запо-

бігти стигматизації та забезпечити дотримання принципу «найкращих інтересів дитини». Під час війни формування особистості підлітка відбувається в умовах ціннісної турбулентності. Даний віковий період характеризується особливою чутливістю до зовнішніх подразників, що вимагає від суб'єктів виховного та правоохоронного впливу дотримання професійної етики та високих моральних орі-

ентирів. Робота з підлітками має базуватися на непорушних стандартах гуманізму та психологічної безпеки, що дозволяють мінімізувати травматичний досвід і запобігти деформації правосвідомості. Водночас порівняльний аналіз вітчизняного досвіду із зарубіжними практиками дозволяє виявити найбільш дієві механізми адаптації міжнародних стандартів, зокрема Пекінських правил та рекомендацій Ради Європи, до українських реалій. Наукове обґрунтування етико-соціального базису роботи центрів пробації є необхідним кроком для підвищення професійної компетентності фахівців та мінімізації рецидивної злочинності серед неповнолітніх через гуманні та науково обґрунтовані методи впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Значний внесок у розробку наукового підґрунтя діяльності інституту пробації в Україні зробили насамперед юристи. Історію становлення та розвитку інституту пробації а також еволюцію покарань в контексті превентивних можливостей вивчає професор В. Дрьомін (Дрьомін, 2007). Дослідник Д. Ягунов (Ягунов, 2012) аналізує перспективи реформування пенітенціарної системи України, детально порівнює українську модель із західними стандартами. Пенітенціарна політика автором розглядається як складова соціального контролю. Міжнародно-правові стандарти правосуддя, дружнього до дитини аналізують у своїх працях професори О. Пчеліна, Т. Фоміна (Пчеліна, Фоміна, 2025). Авторки доводять, що міжнародні акти, як обов'язкового, так і рекомендаційного характеру створюють фундамент для інтеграції дитиноцентрованого підходу, безпеки та захисту неповнолітніх від будь-яких форм дискримінації або повторної віктимізації.

Віднедавна почали з'являтися праці у формі методичних порад (покрокових інструкцій) щодо роботи з дітьми, які стали жертвами насилля чи самі вчинили насильство. Особливо ця тематика активізувалася в умовах війни. Колектив авторів-укладачів таких збірок наводить приклади Стандартів Ради Європи у роботі з неповнолітніми, національне законодавство щодо забезпечення процесу опитування дитини, пропонує до розгляду інноваційні підходи у роботі з неповнолітніми, спираючись на міжнародний досвід (Методичні рекомендації, 2015).

Серед зарубіжних дослідників питання пробації піднімає у своїх працях Роберт Кантон, (Canton, 2013) звертаючи увагу на саму філософію та етику пробації. Попри значну кількість публікацій, що стосуються загальних засад пробації, комплексне порівняльне дослідження саме етико-соціальних стандартів роботи органів пробації з неповнолітніми крізь призму адаптації іноземного досвіду залишається недостатньо висвітленим.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні етичних та соціальних стандартів роботи центрів пробації для неповнолітніх шляхом вивчення зарубіжного досвіду та можливості його застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес соціалізації дітей та підлітків в Україні розглядається крізь призму забезпечення національної безпеки, де превенція девіантної поведінки серед молоді виступає детермінантою майбутньої стабільності соціуму. В умовах сучасних суспільних викликів захист неповнолітніх від негативної екзогенної детермінації є фундаментальним механізмом забезпечення їхнього гармонійного психосоціального розвитку та загального благополуччя.

Ефективне запобігання девіантній поведінці серед підлітків неможливе зусиллями лише одного відомства, оскільки причини правопорушень завжди мають комплексний характер – від сімейних конфліктів до деструктивного впливу середовища. Національна поліція забезпечує правовий контроль, проте її роль стає репресивною, якщо вона не підсилена превентивною роботою освітніх установ та підтримкою громади. Тільки через створення єдиного безпекового простору, де школа вчасно помічає зміни в психологічному стані дитини, а поліція діє як консультант і захисник, а не лише як орган примусу, можна виявити ризики на ранніх стадіях. Взаємодія підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та центрів ювенальної пробації становить цілісну систему правових та виховних заходів, спрямованих на ресоціалізацію неповнолітніх та мінімізацію рецидивної злочинності.

Результати дослідження, проведеного в червні-жовтні 2021 року Харківським інститутом соціальних досліджень у рамках проекту Ради Європи «Боротьба з насильством

щодо дітей в Україні, фаза II» звертають увагу на «високу суспільну значущість діяльності ювенальної поліції» і водночас на брак фахівців та жахливе «навантаження у понад 7 млн. дітей на 1 340 ювенальних поліцейських», що призводить до неможливості ефективно виконувати повноваження, впливає на високу плинність кадрів та відсутність мотивації у персоналу» (Аналіз системи правосуддя, 2023, с.28).

Специфіка роботи з неповнолітніми в умовах сучасного воєнного стану зумовлена збігом фізіологічного дозрівання неповнолітніх з екстремальними соціальними трансформаціями. Цей віковий період характеризується особливою чутливістю до зовнішніх подразників, що вимагає від суб'єктів виховного та правоохоронного впливу суворого дотримання професійної етики та високих моральних орієнтирів. Робота з підлітками має базуватися на не порушних стандартах гуманізму та психологічної безпеки, що дозволяють мінімізувати травматичний досвід і запобігти деформації правосвідомості.

Пробація, як система заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до правопорушників, які перебувають на волі, відіграє важливу роль у роботі з неповнолітніми. Вона спрямована не лише на нагляд, але й на соціальну реінтеграцію, освіту, психологічну підтримку та запобігання рецидиву. Центри пробації є ключовими інституціями, що реалізують цю функцію, адаптуючи її до специфічних потреб юних правопорушників. У широкому розумінні, пробація є формою соціально-правового контролю, що поєднує виховний вплив на правопорушників, які перебувають на волі на умовах випробування. Основний зміст пробації полягає у встановленні судом певних обмежень та обов'язків для правопорушника задля його соціальної реабілітації.

Правову основу пробації в Україні створює Закон України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 року (Про пробацію, 2015), який визначив основні принципи, завдання і механізми системи пробації. Названий закон можна назвати першим кроком до міжнародних судових стандартів. Законодавчий акт передбачає, що пробація застосовується на основі принципів гуманізму, законності, індивідуального підходу, поваги до прав і свобод людини та недискримінації.

Уповноваженим органом, відповідальним за реалізацію державної політики у сфері виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі, та проведення пробації для підлітків є Сектор ювенальної пробації, який є відокремленим підрозділом і перебуває у підпорядкуванні Державної установи «Центр пробації». Типове положення про сектор ювенальної пробації від 18 серпня 2017 року (із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства юстиції № 2024/5 від 26.06.2018, № 3184/5 від 15.09.2020, № 338/5 від 06.02.2024, № 732/5 від 13.03.2025 років) визначає основні завдання і функції сектору ювенальної пробації, права та повноваження персоналу, питання конфіденційності (Типове положення, 2017).

Варто зауважити, що запровадження інституту пробації в український правовий контекст пов'язане з вимогами Європейського Союзу (ЄС) щодо вступу України до європейської спільноти держав і ставить за мету адаптацію українського законодавства до нових правових відносин між Україною та ЄС, як стратегічний орієнтир для здійснення подальших соціально-економічних реформ в Україні» (Ільїна, 2023, с.104).

За своєю суттю пробація є багатограним інструментом, що поєднує правові, соціальні та психологічні важелі впливу задля успішної ресоціалізації особи. Відповідно до положень ЗУ «Про пробацію», цей інститут розглядається як сукупність наглядових і корекційно-виховних засобів, які за судовим рішенням застосовуються до осіб, чиє покарання не передбачає ізоляції від суспільства. Окрім виконання альтернативних санкцій, система забезпечує судові органи необхідною інформацією про особу правопорушника. Чинне законодавство регламентує функціонування трьох видів пробації: досудової, наглядової та пенітенціарної (Гончаренко, Пузирний, 2025, с.202).

В Україні система пробації має чітку вертикальну структуру управління. Центри пробації (або органи пробації) підпорядковуються безпосередньо Державній установі «Центр пробації», яка, у свою чергу, належить до сфери управління Міністерства юстиції України, є центральним органом управління і координує роботу всієї системи на рівні країни. ДУ «Центр пробації» створено відповідно

до розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 року №655-р «Про утворення державної установи «Центр пробації», підпункту 13.1 пункту 12 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 року № 228. Положення про ДУ «Центр пробації» затверджено наказом Міністерства юстиції України від 21.02.2025 № 497/5 «Про затвердження Положення про державну установу «Центр пробації» (Про пробацію; Центри ювенальної пробації).

Крім того, працюють філії ДУ «Центр пробації» – регіональні органи, що діють в областях та місті Києві. Підрозділи пробації (районні, міські, міжрайонні), які є безпосередніми виконавцями на місцях, що працюють із суб'єктами пробації, зокрема й неповнолітніми. Станом на 1 березня 2023 року в ДУ «Центр пробації» налічувалася 21 філія та 559 підрозділів служби пробації, діяльність яких забезпечують 3 370 працівників (юристи, фахівці із соціальної роботи, психологи) (Вивчення громадської думки, 2023). Попри те, що центри пробації підпорядковані Мін'юсту, у роботі з неповнолітніми вони також перебувають під наглядом Офісу Генерального прокурора (в частині дотримання законності) та взаємодіють із Уповноваженим Верховної Ради з прав людини (омбудсменом), який перевіряє дотримання прав і гідності дитини.

Важливо зазначити, що система пробації є цивільною службою. Це принципова відмінність від колишньої кримінально-виконавчої інспекції, що підкреслює її соціальну спрямованість, а не лише наглядову функцію. Пробація в Україні розвивається з урахуванням європейських стандартів. З січня 2010 року в країнах-членах Ради Європи (РЕ) діє стандарт організації діяльності національних служб пробації країн-членів РЕ – Європейські правила пробації (European Probation Rules), прийняті Комітетом міністрів РЕ на 1075-й зустрічі заступників міністрів (далі – Правила) (Recommendation CM/Rec, 2010).

Стандарт пробації РЕ обумовлює перегляд самого терміна «пробація» у вітчизняній науці, яка «перенасичена» авторськими визначеннями цього поняття. Як зазначає Д. Ягунов, «ще 1951 року ООН визначила пробацію як «метод роботи зі злочинцями» в умовах

вільного суспільства» (Ягунов, 2012, с.126). Автори Європейських Правил пробації фактично продовжили цю думку: «Пробація стосується реалізації в умовах вільного суспільства санкцій та заходів, визначених в законі та покладених на злочинця. Вона включає широкий перелік дій та інтервенцій, які включають, наставництво та допомогу, спрямовані на соціальне включення злочинця, так само як і на забезпечення суспільства» (Ягунов, 2012, с.125).

Названі правила та їх аналіз становили значний інтерес для українських вчених та практиків при формуванні національної системи пробації в Україні, оскільки відображали нові тенденції у поглядах на сутність покарання, мету та філософію поводження зі злочинцями. Прикладом орієнтації на міжнародні стандарти є вступ КУ «Центр пробації» України до неурядової організації Конфедерація Європейської пробації (СЕР) офіційно – Confederation of European Probation. Заявка щодо членства подана 29 листопада 2018 року у Стокгольмі і одностайно схвалена. Зауважимо, що Конфедерація Європейської пробації (СЕР) – це рамкова неурядова організація з багаторічним досвідом, основним завданням якої є об'єднання країн, де створено пробацію, для обміну кращими практиками пробаційної діяльності. У 2018 році до цієї організації входили представники 60 організацій із 34 країн (Пробація в Україні, 2018).

Основна мета пробації щодо неповнолітніх – не карати, а відновлювати соціальні зв'язки, допомагати в отриманні освіти та професії, проводити індивідуальні корекційні програми, спрямовані на зміну девіантної поведінки. Основоположні ідеї Правил, як стандарту Ради Європи у сфері функціонування служб пробації наповнені філософією, що має позитивістську спрямованість та побудована на концепції «offender management», яка сьогодні поширена в європейських країнах (Ягунов, 2008, с.207).

Згідно з міжнародними нормами ООН, пробацію можна трактувати як перенесення терміну виконання вироку на певний час. Протягом цього періоду правопорушник перебуває під персональним моніторингом, що поєднує в собі як наглядові функції, так і заходи, спрямовані на його перевиховання та соціальну

адаптацію. Водночас у світовій практиці не існує єдиної моделі реалізації цього механізму: кожна держава по-своєму визначає баланс між інститутом умовного засудження та системою пробаційних заходів (Хавронюк, 2006).

Окремим прикладом є правова система Англії, де пробація офіційно класифікується як самостійний вид покарання. Судове рішення у таких справах оформлюється у вигляді комбінованого наказу, що накладає на особу низку серйозних обмежень: від обов'язкових громадських робіт до специфічного нагляду та лімітації певних громадянських прав. Важливою особливістю є те, що англійський законодавець дозволяє призначати пробацію навіть у тих випадках, коли правопорушення передбачає позбавлення волі. Це вказує на те, що такий механізм може застосовуватися не лише за дрібні проступки, а й за правопорушення з високим рівнем суспільної небезпеки (Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, 2018). Суд має дійти висновку, що ув'язнення є недоцільним, особа може виправитися без застосування покарання, але в умовах постійного контролю та нагляду, виконання певних обов'язків (Меркулова, Гритенко, 2019, с.219).

У практиці багатьох країн світу є долучення до системи соціального контролю особи громадськості і безпосередньо громади, де проживає неповнолітній правопорушник. Світовий досвід показує, що пробація у громадах (community-based probation) є набагато ефективнішою за ізоляцію, оскільки вона не розриває соціальні зв'язки підлітка, а навпаки – мобілізує ресурси оточення задля його виправлення. У багатьох країнах (до прикладу, Швеція, Нідерланди) у роботу з неповнолітніми залучають мультидисциплінарні команди, а не лише офіцера пробації. До такої команди входить офіцер пробації, котрий здійснює контроль та виконання обов'язків; соціальний працівник громади, який займається допомогою сім'ї; психолог або молодіжний коуч; представник школи або центру зайнятості. Громада тут виступає як «терапевтичне середовище», де кожен спеціаліст відповідає за свій сектор.

У Канаді та Новій Зеландії активно використовують досвід корінних народів. Замість сухого судового засідання організовується зустріч у громаді, де присутні, а це правопо-

рушник та його батьки, потерпіла сторона та члени громади (вчителі, люди, що є авторитетними в громаді). Метою таких зустрічей є не покарання, а шляхом розмови змусити підлітка усвідомити шкоду, завдану громаді, та разом визначити способи відшкодування (наприклад, через волонтерство чи інші роботи).

У Великій Британії та Данії пробація працює через мережу громадських хабів чи соціальних ферм (Social Hubs). Підліток приходиться не в «установу», а в молодіжний центр, де проходить курси емоційного інтелекту, отримує професійні навички (ремонт техніки, кулінарія), бере участь у спортивних секціях. Громада надає майданчики для активностей безкоштовно або за кошти місцевого бюджету, розуміючи, що це дешевше, ніж утримувати в'язницю.

Наведений зарубіжний досвід роботи інституту пробації в громадах показує, що там громада сприймає підлітка на пробації не як «злочинця», а як «дитину громади, яка помилилася». Тому бізнес, недержавні громадські організації, сусіди активно допомагають у працевлаштуванні та дозвіллі.

Міжнародні моделі ювенальної пробації мають спільний вектор – впровадження відновних практик та захист прав дитини. Скандинавські країни (зокрема Швеція та Норвегія) демонструють приклад успішної деінституалізації, де замість ізоляції застосовується комплексний соціальний супровід. Англо-американська модель базується на дисципліні та професійній адаптації. У Великій Британії та США функціонує суворо структурований механізм пробації. Його специфіка полягає в обов'язковому проходженні низки реабілітаційних заходів таких як психологічна та медична корекція (курси з подолання агресії та лікування залежностей), соціалізація (здобуття професійних навичок для подальшого працевлаштування), режимні обмеження (встановлення комендантської години для контролю за пересуванням).

В окремих американських штатах особлива роль відведена спеціалізованим судам для молоді. Вони реалізують стратегію «інтенсивного нагляду», де жорсткий моніторинг поєднується з якісною освітою та медичною допомогою. У цій системі органи пробації стають ключовим посередником, що з'єднує судово-

правову систему з можливостями місцевих громад.

Нідерландська модель базується на пріоритеті превенції та мікросоціуму. Країна демонструє інноваційний підхід, вбудовуючи пробацію безпосередньо в структуру ювенальної юстиції. Ключовими характеристиками цієї моделі є максимально швидке втручання після скоєння проступку; прагнення захистити підлітка від негативного досвіду тривалих кримінальних процедур; акцент робиться не на самому правопорушенні, а на оточенні дитини. Робота ведеться переважно через сім'ю та освітні заклади, оскільки саме там зазвичай приховані причини девіантної поведінки (Звіт про результати служб відрядження...до Нідерландів, 2018).

Додаткова соціально-виховна робота проводиться у тісній співпраці з органами та службами у справах дітей, а також зі спеціалізованими установами та закладами, діяльність яких спрямована на соціальний захист і попередження правопорушень. Органи пробації забезпечують залучення неповнолітніх до навчального процесу з метою здобуття ними повної загальної середньої освіти. За необхідності, до соціально-виховної роботи активно залучаються батьки або інші законні представники неповнолітнього. Встановлюється обмеження на спілкування неповнолітніх підопічних із дорослими суб'єктами пробації, зокрема через визначення окремих днів для відвідування для кожної категорії осіб. У роботі з неповнолітніми застосовуються спеціально розроблені програми, методики та інструменти (Звіт про результати служб відрядження...до Нідерландів, 2018).

З метою підвищення ефективності роботи інституту ювенальної пробації у 2023 році українська делегація здійснила візит до Латвії. Фокус вивчення охоплював методи здійснення пробаційного нагляду; практику виконання громадських робіт; процедури складання досудових доповідей; принципи електронного моніторингу; організацію розподілу робочого навантаження та контроль якості управління справами пробації. Так, у Латвії діє 27 офісів пробації. Загальна чисельність персоналу складає 427 працівників, з яких 14% задіяні в центральному апараті. Більшість працівників мають статус державних службовців. Фор-

мування державної політики та фінансування системи здійснюється Міністерством юстиції.

З початку 2023 року у Латвії було запроваджено обов'язкове виховне спостереження в рамках пробації для дітей віком від 11 років до досягнення віку кримінальної відповідальності. Цей захід призначається рішенням суду на строк від 1 до 3 років. Робота включає заходи як із самою дитиною, так і з її батьками. До процесу залучаються місцеві органи та служби, які займаються питаннями опіки та захисту дітей. Завдання для всіх учасників визначає мультидисциплінарна команда, котра координується Службою пробації Латвії, яка організовує засідання, встановлює завдання та узагальнює результати виконання (Звіт про результати служб відрядження...до Республіки Латвії, 2023).

В Нідерландах пробація існує понад 200 років. Витоки йдуть від потреби сприяти соціальній адаптації осіб, які звільняються з в'язниці. Від початку існування фінансування пробації забезпечувалося за кошти внесків громади і функціонувала вона як недержавна організація. Згодом фінансування пробації перейшло на державний бюджет. Сьогодні формування державної політики в галузі пробації, а також її фінансування, здійснюються Міністерством юстиції. З початку 2011 року в Нідерландах запроваджено модель (ZSM) – «якнайшвидше втручання». Дана модель передбачає втручання на початковому етапі, відразу після отримання повідомлення про правопорушення і забезпечує співпрацю між поліцією, прокуратурою, пробацією та службами захисту дітей та жертв (Звіт про результати служб відрядження...до Нідерландів, 2018).

Трансформація ролі працівника пробації з «наглядача» на «соціального модератора», який координує зусилля сім'ї, школи та громади є викликом для України. Впровадження міжнародних стандартів не повинно бути формальним копіюванням, а має базуватися на створенні етичного середовища, де права та гідність дитини є вищою цінністю, ніж бюрократична звітність.

«Особливого значення набувають, як зазначає А. Хитра, процесуальні особливості допиту дітей, оскільки необхідно забезпечити баланс між ефективністю досудового розслі-

дування, правами підозрюваних та захистом психологічного здоров'я дитини-учасника кримінального провадження» (Хитра, 2025, с.196). «Особливості допиту малолітніх та неповнолітніх осіб регламентовані статтею Активні бойові дії руйнівні впливають на психічне здоров'я дітей, війна призводить до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних розладів та депресії у дітей. «Всесвітня організація охорони здоров'я встановила, що у 10 відсотків людей, які пережили травматичну подію, пізніше проявляються симптоми психічної травми, а ще в 10 відсотків виникають поведінкові зміни або психологічні розлади» (Warchildhood.org., 2025). Для дітей молодшого віку характерними є підвищене навіювання та схильність до фантазування, що необхідно враховувати при проведенні допиту та оцінці показань. Підліткам притаманні імпульсивність, швидка зміна настрою, негативізм, що може призводити до відмови від спілкування зі слідчим (Павлюк, 2004, с.197).

Потребує посилення спеціалізація кадрів. Необхідно запровадити систему постійного навчання та сертифікації ювенальних прокурорів, суддів та слідчих. На сьогодні такі навчання в Україні щодо підвищення кваліфікації ювенальних прокурорів проводиться через Тренінговий центр прокурорів України (ТЦПУ) (Тренінговий центр прокурорів,). Центр проводить спеціалізовані тренінги для ювенальних прокурорів, які охоплюють: питання відновного правосуддя для неповнолітніх; реалізацію пілотного проекту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні злочину», «Навички травмачутливого опитування дітей»; «Особливості здійснення повноважень прокурора у справах, пов'язаних із дітьми». Наказ «Про затвердження Положення про систему підвищення кваліфікації прокурорів» був виданий Генеральним прокурором І. Венедіктовою у 2021 року (Про затвердження Положення.... підвищення кваліфікації прокурорів, 2021).

Спілкування із дітьми потребує високого рівня психологічної компетентності особи, котра проводить допит. Навіть, якщо дитина знаходиться у «контакті» із законом необхідним є забезпечення усіх її прав та законних інтересів. Згідно статті 354 Кримінального

процесуального кодексу України, допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться в присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності – лікаря (Плева, 2018, с. 120). Педагог, психолог залучається для встановлення психологічного контакту між малолітнім або неповнолітнім потерпілим з особою, яка його допитує, допомагає формулювати запитання, слідкує за їх фізичним та психічним станом. Це може бути спеціаліст, який працює безпосередньо з дітьми такого віку (Мальована, 2015, с.175).

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що опитування та допит дитини, потерпілої від злочину або такої, яка скоїла кримінальне правопорушення, має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуває захист і комфорт. Саме таким місцем може бути спеціально обладнана кімната, або, як її ще називають – полігон, під назвою – «Зелена кімната» або «Кризова кімната, дружня до дитини» (Міщук, 2018, с.89; Актуальні аспекти криміналістичного..., 2022)..

Зауважимо, що згідно рекомендацій представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні «зелена кімната» становить собою спеціально облаштований простір, що складається з двох приміщень: терапевтичного залу, де психолог працює безпосередньо з дитиною, та кімнати для спостереження, де перебувають працівники правоохоронних органів. Основна мета методики полягає в отриманні достовірних показань дитини в умовах мінімізації травматизації її психіки. Відеозапис допиту, проведеного за цією методикою, може використовуватися в судовому засіданні без необхідності повторного допиту дитини (Методичні рекомендації...роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната», 2020).

Методика «Зелена кімната» не є обов'язковою згідно з КПК України і носить рекомендаційний характер. В Україні на сьогодні функціонують «Зелені кімнати», які обладнані відповідно до стандартів лише у Києві та дві в Одесі. Як зазначає К. Уткіна, «на жаль, на практиці дані «Зелені кімнати» не використовуються в повному обсязі. Слідчі відмовляються проводити опитування та допити у «Зелених кімнатах», мотивуючи тим,

що немає чіткої норми у КПК України відсутній прописаний механізм на рівні інструкції, тому, за звичай, допит дитини продовжують проводити у своїх робочих кабінетах» (Уткіна, 2022, с.200).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що ефективність системи пробації для неповнолітніх безпосередньо залежить від гармонізації юридичних процедур із високими етичними та соціальними стандартами. Аналіз зарубіжного досвіду підтверджує, що успішна ресоціалізація підлітка можлива лише за умови відмови від суто наглядової функції на користь сервісно-підтримуючої моделі. Впровадження міжнародних стандартів в укра-

їнську практику потребує не лише законодавчих змін, а й докорінної трансформації професійної етики працівників центрів пробації, де базовими цінностями мають стати повага до гідності дитини, конфіденційність та індивідуалізація підходу.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні ролі громад у процесі виправлення неповнолітніх, які мають трансформуватися з пасивних спостерігачів у активних суб'єктів відновного правосуддя. Створення інклюзивного соціального середовища на рівні територіальних громад дозволить мінімізувати стигматизацію правопорушників та забезпечити їм доступ до освітніх, культурних та дозвілєвих ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дрьомін В.М. Еволюція покарань в контексті превентивних можливостей: від позбавлення волі до пробації. Актуальні проблеми держави і права. Одеса : Юрид. л-ра, 2007. С.259–265.
2. Ягунов Д.В. Європейські правила пробації як стандарт управління службами пробації у країнах-членах Ради Європи: філософія, структура, спрямованість. Актуальні проблеми державного управління: Зб наук. пр. ОРІДУ. Вип. 2 (50). Одеса, 2012. С.125–129.
3. Пчеліна О. В., Фоміна Т. Г. Правосуддя, дружнє до дитини: міжнародно-правові орієнтири та національні виклики. Право і безпека. 2025. № 4 (99). С.101–116. <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.08> 9
4. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство: Метод. посіб. / Автори-упоряд.: Д. Пурас, О. Калашник, О. Кочеміровська; Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. К.: ФОП КЛИМЕНКО, 2015. 114 с.
5. Canton Robert. Probation: Working with offenders. https://www.researchgate.net/publication/286518512_Probation_Working_with_offenders (дата звернення 12.02.2026)
6. Аналіз системи правосуддя щодо неповнолітніх, які перебувають у конфлікті з законом, в Україні: звіт за результатами дослідження. Т. Бугаєць, Д. Кобзін, Б. Неткова, Н. Пашко, А. Черноусов, С. Щербань за заг. ред. О. Калашник. Київ. 2023, С.28.
7. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII URL: https://kodeksy.com.ua/pro_probatsiyu.htm (дата звернення 12.11.2025)
8. Типове положення про сектор ювенальної пробації: Наказ Міністерства юстиції України від 18 серпня 2017 р. № 2649/5 / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z1031-17#Text> (дата звернення 12.12.2025)
9. Ільїна О. В. Пробація як інструмент альтернативного покарання в Україні: особливості та можливості впровадження. Прикарпатський юридичний вісник : збірник наукових праць науково-практичне юридичне видання Випуск 4 (51) Видавничий дім «Гельветика» 2023, С. 103–107.
10. Гончаренко О., Пузирний В. Запровадження закордонного досвіду в діяльність органів пробації України. Пробація: 10 років змін та досягнень : колективна монографія / В. О. Аніщенко, І. Г. Богатирьов, І. Б. Волеваха та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. К. Гречанюка. Чернігів : Пенітенціарна академія України, 2025. С. 201–217.
11. Пробація України URL: <https://www.probation.gov.ua/%d0%ba%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%b4%d0%b0/> (дата звернення 12.08.2025)
12. Регіональні офіси пробації. URL: <https://www.probation.gov.ua/regionalni-ofisi-probatsiyi> (дата звернення : 12.02.2026)
13. Вивчення громадської думки. Результати дослідження громадської думки та довіри до уповноважених органів з питань пробації. URL: https://www.probation.gov.ua/?page_id=60
14. Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the CoE Probation Rules (Adopted on 20 January 2010). URL: <https://wcd.coe.int> (дата звернення 12.02.2026)

15. Пробація в Україні: наук.-практ. посіб. / [Ю. Г. Севрук, Л. О. Петровська, В. В. Севрюков та ін.]. Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. 120 с.
16. Ягунов Д. Пенітенціарна система Англії та Уельсу: перехід від виконання покарань до менеджменту у галузі виконання покарань. Актуальні проблеми політики. Одеса, 2008. С. 207–212.
17. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
18. Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки: український і міжнародний досвід: монографія. / О. Янкович, О. Кікінежді, І. Козубовська, В. Поліщук, Г. Радчук та ін. Тернопіль: Осадча Ю.В., 2018. 300 с.
19. Меркулова В.О. Гритенко О.А. Міждисциплінарні категорії «примирення», «медіація», «пробація», «реституція»: теоретичні та законодавчі проблеми розмежування. Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and eu countries: comparative analysis/ Collective monograph. Volume 1. Wloclawek, Poland, 2019. С. 219–237.
20. Звіт про результати службового відрядження за кордон представників Центру пробації у складі міжвідомчої делегації від України до Нідерландів у період з 26 по 30 листопада 2018 року. URL: <https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2-%D0%9D%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8-2018.11.26-30.pdf> (дата звернення 11.10.2025)
21. Звіт про результати службового відрядження української делегації до Республіки Латвія 03-09 грудня 2023 року м. Рига, Латвія. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Ati3t4iRu8WdWQmNODikJs-BkpSOg3M/view> (дата звернення 12.09.2025)
22. Хитра А.Я. Особливості допиту дітей під час розслідування злочинів в умовах воєнного стану. Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (7 листопада 2025 року) / упор. С. І. Мельник., Львів. Львів. Держ. Ун-т внутр. справ. 2025. С. 195–197.
23. Warchildhood.org. Вплив війни на психічне здоров'я дітей. URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-childrens-mental-health/> (дата звернення: 12.01.2026).
24. Павлюк Н. В. Віково-психологічні особливості неповнолітніх та можливості їх застосування під час допиту. Проблеми законності. 2004. Вип. 68. С. 197-203.
25. Тренінговий центр прокурорів URL: <https://ptcu.gp.gov.ua/uk/> (дата звернення: 12.01.2026).
26. Про затвердження Положення про систему підвищення кваліфікації прокурорів: Наказ Генерального прокурора від 15 червня 2021 року № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0200905-21#Text> (дата звернення: 12.01.2026).
27. Плева К.В., Степанова Г.М. Психологічні аспекти проведення допиту неповнолітніх. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2018. Вип. 1. С. 179–187.
28. Мальована Т.І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину у кримінальному провадженні. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 3. С. 174–184.
29. Міщук І. В. Ювенальна юстиція як метод правового захисту неповнолітніх правопорушників у зарубіжних країнах (на прикладі США, Франції, Німеччини, Швейцарії). Приватне та публічне право. 2018. № 1. С. 88–92.
30. Актуальні аспекти криміналістичного та психологічного забезпечення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану, м. Одеса, 31 травня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. 250 с.
31. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських / Підготовлено за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Київ, 2020. 96 с.
32. Уткіна К. С. Актуальність застосування «зеленої кімнати» та «кризової кімнати, дружньої для дітей» для опитування та допиту неповнолітньої особи. Актуальні аспекти криміналістичного та психологічного забезпечення правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану, м. Одеса, 31 травня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 80–84.

REFERENCES:

1. Dryomin, V.M. (2007). *Evolutsiia pokaran v konteksti preventyvnykh mozhlyvostei: vid pozbavlennia voli do probatsii* [The evolution of punishments in the context of preventive opportunities: from imprisonment to probation]. *Current problems of the state and law*. Odesa: Jury. I-ra, 2007. P.259–265 [in Ukrainian].
2. Yagunov, D.V. (2012). *Yevropeiski pravyla probatsii yak standart upravlinnia sluzhbamy probatsii u krainakh-chlenakh Rady Yevropy: filosofii, struktura, spriamovanist* [European probation rules as a standard for managing probation services in the member states of the Council of Europe: philosophy, structure, direction]. *Current problems of public administration: Collection of scientific papers of the ORIDU*. Issue 2 (50). Odesa, 2012. P.125–129 [in Ukrainian].

3. Pchelina, O. V., Fomina, T. G. (2025). Pravosuddia, družnie do dytyny: mizhnarodno-pravovi oriientyry ta natsionalni vyklyky [Child-friendly justice: international legal guidelines and national challenges]. *Law and security*. No. 4 (99). P.101–116. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2025.4.08> [in Ukrainian].
4. Methodological recommendations for interviewing children who have become witnesses and/or victims of violence, as well as perpetrators of violence [Methodological recommendations for interviewing children who have become witnesses and/or victims of violence, as well as perpetrators of violence]: Methodological manual. / Authors-compilers: D. Puras, O. Kalashnyk, O. Kochemirovska; T. Tsyuman; general editor. T. Tsyuman. Kyiv: FOP KLYMENKO, 2015. 114 p. [in Ukrainian].
5. Canton Robert. Probation: Working with offenders https://www.researchgate.net/publication/286518512_Probation_Working_with_offenders
6. Analiz systemy pravosuddia shchodo nepovnolitnikh, yaki перебувають у конфлікті з законом, в Україні: звіт за результатами дослідження [Analysis of the justice system for minors in conflict with the law in Ukraine: a report on the results of the study]. T. Bugayets, D. Kobzin, B. Netkova, N. Pashko, A. Chernousov, S. Shcherban, ed. O. Kalashnyk. KYIV. 2023, p.28 [in Ukrainian].
7. Pro probatsiiu: Zakon Ukrainy [On probation: Law of Ukraine] dated 05.02.2015 No. 160-VIII URL: https://kodeksy.com.ua/pro_probatsiyu.htm (дата звернення 12.11.2025) [in Ukrainian].
8. Typove polozhennia pro sektor yuvenalnoi probatsii: Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy [Model regulation on the juvenile probation sector: Order of the Ministry of Justice of Ukraine] dated August 18, 2017 No. 2649/5 / Ministry of Justice of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z1031-17#Text> (дата звернення 12.12.2025) [in Ukrainian].
9. Ilyina, O. V. (2023). Probatsiia yak instrument alternatyvnoho pokarannia v Ukraini: osoblyvosti ta mozhlyvosti vprovadzhennia [Probation as an instrument of alternative punishment in Ukraine: features and possibilities of implementation]. *Prykarpatskyi yuridichnyi visnyk: collection of scientific works scientific and practical legal publication Issue 4 (51)* Publishing house “Helvetica”, pp. 103-107 [in Ukrainian].
10. Honcharenko, O., Puzyrnyi, V. (2025). Zaprovdzhennia zakordonnoho dosvidu v diialnist orhaniv probatsii Ukrainy. Probatsiia: 10 rokiv zmin ta dosiahnen [Introduction of foreign experience into the activities of probation agencies of Ukraine. Probation: 10 years of changes and achievements]: collective monograph / V. O. Anishchenko, I. G. Bogatyrev, I. B. Volevakha et al. ; under the general editorship of Dr. Jurid. Sciences, Prof. S. K. Grechanyuk. Chernihiv: Penitentiary Academy of Ukraine, 2025. pp. 201-217 [in Ukrainian].
11. Probatsiia Ukrainy [Probation of Ukraine] URL: <https://www.probation.gov.ua/%d0%ba%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d0%b4%d0%b0/> (access date 08/12/2025) [in Ukrainian].
12. Regional Probation Offices [Rehionalni ofisy probatsii]. URL: <https://www.probation.gov.ua/regionalni-ofisy-probatsii/> (access date 02/12/2026) [in Ukrainian].
13. Vyvchennia hromadskoi dumky. Rezultaty doslidzhennia hromadskoi dumky ta doviry do upovnovazhenykh orhaniv z pytan probatsii [Public opinion survey. Results of the survey of public opinion and trust in authorized bodies on probation issues]. https://www.probation.gov.ua/?page_id=60 [in Ukrainian].
14. Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the CoE Probation Rules (Adopted on 20 January 2010). URL: <https://wcd.coe.int> (access date 02/12/2025) [in Ukrainian].
15. Probatsiia v Ukraini: nauk.-prakt. posib [Probation in Ukraine: scientific-practical manual] / [Yu. G. Sevruck, L. O. Petrovska, V. V. Sevryukov and others]. Kyiv: National Academy of the Prosecutor’s Office of Ukraine, 2018. 120 p. [in Ukrainian].
16. Yagunov, D. (2008). Penitentsiarna systema Anhlii ta Uelsu: perekhid vid vykonannia pokaran do menedzhmentu u haluzi vykonannia pokaran [The penitentiary system of England and Wales: transition from execution of sentences to management in the field of execution of sentences]. *Actual problems of policy*. Odesa, P.207-212 [in Ukrainian].
17. Khavronyuk, M.I. (2006). Kryminalne zakonodavstvo Ukrainy ta inshykh derzhav kontynentalnoi Yevropy: porivnialnyi analiz, problemy harmonizatsii [Criminal legislation of Ukraine and other countries of continental Europe: comparative analysis, problems of harmonization: monograph]. Kyiv: Yuryskounst, 2006. 1048 p. [in Ukrainian].
18. Teoriia ta praktyka profilaktychnoi roboty z ditmy, skhyl'nymy do deviantnoi povedinky: ukraïnskyi i mizhnarodnyi dosvid [Theory and practice of preventive work with children prone to deviant behavior: Ukrainian and international experience: monograph]. O. Yankovych, O. Kikinezhdi, I. Kozubovska, V. Polishchuk, G. Radchuk and others. Ternopil: Osadcha Yu.V., 2018. 300 p. [in Ukrainian].
19. Merkulova, V.O., Hrytenko, O.A. (2019). Mizhdystsyplinarni katehorii “prymyrennia”, “mediatsiia”, “probatsiia”, “restytutsiia”: teoretychni ta zakonodavchi problemy rozmezhuvann [Interdisciplinary categories of “reconciliation”, “mediation”, “probation”, “restitution”: theoretical and legislative problems of demarcation]. Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis/ Collective monograph. Volume 1. Wloclawek, Poland, P. 219–237 [in Ukrainian].

20. Zvit pro rezultaty sluzhbovoho vidriadzhennia za kordon predstavnykiv Tsentru probatsii u skladi mizhvidomchoi delehatsii vid Ukrainy do Niderlandiv [Report on the results of the official trip abroad of representatives of the Probation Center as part of an interdepartmental delegation from Ukraine to the Netherlands from November 26 to 30, 2018]. URL: <https://www.probation.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/03/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%9D%D1%96%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B8-2018.11.26-30.pdf> (access date 10/11/2025) [in Ukrainian].
21. Zvit pro rezultaty sluzhbovoho vidriadzhennia ukrainskoi delehatsii do Respubliki Latviia [Report on the results of the official trip of the Ukrainian delegation to the Republic of Latvia]. December 3-9, 2023, Riga, Latvia. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Ati3t4iRu8WdWQmNODikJs-BkpSOg3M/view> (access date 09/12/2025) [in Ukrainian].
22. Khytra, A. Ya. (2025). Osoblyvosti dopytu ditei pid chas rozsliduvannia zlochyniv v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of interrogation of children during the investigation of crimes under martial law]. *Theory and practice of combating crime under the legal regime of martial law: collection of abstracts of the International Scientific and Practical Conference* (November 7, 2025) / ed. S. I. Melnyk., Lviv. Lviv State University of Internal Affairs. 2025. P. 195–197 [in Ukrainian].
23. Warchildhood.org. Vplyv viiny na psykhhichne zdorovia ditei [The impact of war on the mental health of children]. URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-childrens-mental-health/> (date of access: 01/12/2026) [in Ukrainian].
24. Pavlyuk, N. V. (2004). Vikovo-psykholohichni osoblyvosti nepovnolitnikh ta mozhlyvosti yikh zastosuvannia pid chas dopytu [Age-psychological characteristics of minors and the possibility of their application during interrogation]. *Problems of legality*. Issue 68. P. 197–203.
25. Treninhovyi tsentr prokuroriv [Prosecutors' Training Center] <https://ptcu.gp.gov.ua/uk/kalendarni-plany/dlya-prokuroriv/> of Ukraine (access date 02.10.2025) [in Ukrainian].
26. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro systemu pidvyschennia kvalifikatsii prokuroriv: [On approval of the Regulation on the system of advanced training of prosecutors]: Order of the Prosecutor General dated June 15, 2021 No. 200 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0200905-21#Text> (access date 01/12/2026) [in Ukrainian].
27. Pleva, K. V., Stepanova, G. M. (2018). Psykholohichni aspekty provedennia dopytu nepovnolitnikh [Psychological aspects of interrogation of minors] *Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odesa Law Academy"*. Issue 1. P. 179-187. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2018_1_19 [in Ukrainian].
28. Maliova, T.I. (2015). Mistse provedennia dopytu dytyny, yaka poterpila vid zlochynu u kryminalnomu provadzhenni [The place of interrogation of a child who has suffered from a crime in criminal proceedings]. *Bulletin of Criminal Procedure*, No. 3. P. 174–184 [in Ukrainian].
29. Mishchuk, I. V. (2018). Yuvenalna yustytisia yak metod pravovoho zakhystu nepovnolitnikh pravoporushnykiv u zarubiznykh krainakh (na prykladi SShA, Frantsii, Nimechchyny, Shvetsarii) [Juvenile justice as a method of legal protection of juvenile offenders in foreign countries (on the example of the USA, France, Germany, Switzerland)]. *Private and public law*. No. 1. P. 88–92 [in Ukrainian].
30. Aktualni aspekty kryminalistychnoho ta psykholohichnoho zabezpechennia pravookhoronnoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu [Current aspects of forensic and psychological support of law enforcement activities under martial law], Odesa, May 31, 2022. Odesa: ODUVS, 2022. 250 p. [in Ukrainian].
31. Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii roboty z ditmy za metodykoiu "Zelena kimnata" dlia slidchykh ta yuvenalnykh politseiskykh [Methodological recommendations for organizing work with children using the "Green Room" method for investigators and juvenile police officers] / Prepared with the support of the United Nations Children's Fund (UNICEF) in Ukraine. Kyiv, 2020. 96 p. [in Ukrainian].
32. Utkina, K. S. (2022). Aktualnist zastosuvannia "zelenoj kimnaty" ta "kryzovoi kimnaty, druzhnoi dlia ditei" dlia opytuvannia ta dopytu nepovnolitnoi osoby [The relevance of using the "green room" and "child-friendly crisis room" for interviewing and questioning a minor]. *Current aspects of forensic and psychological support for law enforcement activities under martial law*, Odesa, May 31, 2022. Odesa: ODUVS, 2022. P.80–84. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 16.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026